

Fellesaksjonen for medisinfrie tilbud

Aurora Støtteforening, Hvite Ørn, LPP -
Landsforeningen for Pårørende innen
Psykisk helse, Mental Helse og WSO -
Landsforeningen We Shall Overcome

Oslo 29.10.2023

Høringsvar - Forslag om nedleggelse av Medikamentfritt behandlingstilbud UNN

Fellesaksjonen for medisinfrie tilbud ber om handling for å sikre at medikamentfritt behandlingstilbud ved UNN ikke blir nedlagt eller omorganisert.

Fellesaksjonen for medisinfrie behandlingsforløp er en aksjonsgruppe som består av Hvite Ørn, Mental Helse, Landsforeningen for Pårørende innen Psykisk helse (LPP), Aurora støtteforening og WSO – Landsforeningen We Shall Overcome. Fellesaksjonens formål er at det skal finnes tilgjengelige medisinfrie behandlingssenheter ved alle landets helseforetak, og at medisinfri behandling skal være tilgjengelig for alle som ønsker det.

Medikamentfri avdeling ved UNN som «flaggskip-avdeling» har stor nasjonal betydning, for våre organisasjoner, brukere og pårørende. En eventuell nedleggelse vil ha store negative konsekvenser for utviklingen av medisinfrie tilbud i Norge.

Fare for nedleggelse av Medikamentfritt behandlingstilbud UNN

Medikamentfritt tilbud ved UNN er en av få egne enheter for medikamentfri behandling som ble opprettet som følge av oppdragsbrevet fra HOD i 2015, som er i tråd med kravet om at det skal omfatte pasienter med psykoseproblematikk.

Fellesaksjonen kan ikke se at forslaget om nedleggelse har hverken faglig begrunnelse eller viser mangler ved tilbudet eller manglende etterspørsel, men at man kun ønsker å frigi midler/lokaler til andre typer behandling innen det psykiske helsetilbudet.

Fra Fellesaksjonens ståsted er tilbudet ved UNN et godt eksempel til etterfølgelse for hvordan medikamentfrie avdelinger kan og bør bygges opp. Tilbudet fremstår som et reelt alternativ til medikamentstyrt behandling.

Vi vil spesielt fremheve at de:

- Jobber nettverk/dialog orientert, og inngår samarbeid med behandlingstilbud og nettverk der pasienten bor. Dette er viktig også for å ivareta og inkludere pårørendes behov og andre nære støttespillere som er svært viktig for å lykkes med medikamentfri behandling.
- Har tilegnet seg særskilt kompetanse på forsvarlig nedtrapping av psykofarmaka, tidsperspektiv og hvordan utfordringer ved nedtrapping kan møtes.

- Følger opp pasienter over tid, med flere kortere opphold ved behov. Dette er viktig fordi en forsvarlig nedtrapping vil ta tid, og det er viktig med trygghet og oppfølging gjennom prosessen. På denne måten unngår de også lange innleggelser, og kan derved behandle flere samtidig og betjene et område med store avstander, uten at pasientene blir tatt ut av sitt nærmiljø og kontaktnett over lang tid. Eksempelvis 2 uker innlagt, deretter noen uker hjemme, så tilbake et par uker.
- Vi er også informert om at akutt-enheten ved UNN i større grad enn andre steder har utviklet en forståelse for arbeidet ved medikamentfri avdeling, og forsøker i høy grad å respektere pasientens ønsker om medisinfrihet ved behov for akutt innleggelse.

Det andre foreslåtte omstillingstiltaket er opprettelse av et medikamentfritt konsultasjonsteam. Fellesaksjonen mener forslagene om nedleggelse eller omorganisering er det motsatte av det som er behovet for pasientene og forventningene til UNN. Regjeringen har i sitt oppdragsbrev til helseforetakene satt styrking av psykisk helse som hovedmål nr. 1. En eventuell omorganisering til et regionalt ressursteam vil være det samme som nedleggelse av tilbudet. Dette mener vi i praksis ikke vil være nyttig som et medikamentfritt behandlingstilbud. Mer kunnskap om medikamentfri behandling i det ordinære behandlingstilbudet er et ønskelig mål, men er avhengig av gode fungerende medikamentfrie enheter. En eventuell omorganisering fra døgnettenhet til et konsultasjonsteam vil ikke opprettholde kompetansemiljøet, men kun frigi arealer.

Målet må være å imøtekomme behovene til de med høyest symptomtrykk og lavest funksjonsnivå, men konsekvensen av endringen UNN HF foreslår blir å fjerne tilbudet. Fellesaksjonen ser ingen god grunn bak argumentasjonen om nedleggelse eller omorganisering av et allerede svært velfungerende og viktig medisinfritt tilbud. Brukerne ved medikamentfritt tilbud, og de som vil ha behov for dette tilbudet i fremtiden, har ikke andre muligheter å søke seg til. Den foreslåtte endringen UNN HF argumenterer for er svært lite hensiktsmessig og vil gi store negative konsekvenser for brukerne. Endringen vil bety en satsning på mer tvungent psykisk helsevern, et tilbud som ifølge undersøkelser har en svært dårlig effekt, og blir av mange oppfattet som et menneskerettslig overgrep. Fellesaksjonen ser på forslagene til nedleggelse eller omorganisering som et åpenbart tilbakeskritt i forhold til de signaler som WHO sender om personsentrerte og rettighetsbaserte tjenester og prinsippene i CRPD¹.

Stor nasjonal og internasjonal betydning

Betydningen av Medikamentfri avdeling ved UNN som «flaggskip-avdeling» er stor og viser at medikamentfrie alternativer fungerer i praksis, både for mulig utvikling i fagfeltet, og for brukere og pårørende. Det har en viktig funksjon også utover de som mottar behandling der. Enkelthistoriene (som er mange) om mennesker som har fått livet tilbake etter årevis med medisiner har stor betydning for å gi håp til de som fortsatt ikke har fått muligheten.

¹ Veileder om lokalbaserte tjenester, WHO 2021

<https://www.who.int/publications/i/item/guidance-and-technical-packages-on-community-mental-health-services>

Tilbudet har også vekket stor internasjonal interesse, både fra andre land som vurderer å opprette tilsvarende tilbud og fra internasjonale organer som FN og WHO. Michelle Funk, fagdirektør i WHO, har fremhevet at medikamentfrie tilbud er i tråd med WHOs veileder fra 2021² om menneskerettighetsbaserte, recovery-orienterte og personsentrerte tjenester;

«De medisinfrie tilbudene og tjenestene i Norge ville ha passet godt inn i det vi ønsker å se tilbudt i alle land, og Norge bør være stolt av dette arbeidet, og jeg vil gjerne se denne tilnærmingen bli videreført og styrket.»³

Det er også sendt dokumentarer om tilbudet i både Storbritannia og Frankrike, og interessen for å besøke Medikamentfri avdeling ved UNN er stor. Fellesaksjonen kontaktes jevnlig av både fagfolk og brukere fra andre land som ønsker å lære, slik at tilsvarende tilbud skal bli tilgjengelig flere steder.

Medikamentfrie tilbud i psykisk helsevern

Det vises til oppdragsdokumentet fra 2015 hvor det ble satt følgende mål:

«Pasienter i psykisk helsevern skal så langt det er forsvarlig kunne velge mellom ulike behandlingstiltak, herunder behandlingstiltak uten medikamenter. Tilbudet utformes i nært samarbeid med brukerorganisasjonene.»

Daværende Helse- og omsorgsminister Bent Høie sendte 25.11.2016 et brev med oppfølging av krav til alle regionale helseforetak om å etablere tilbud i egen avdeling med medikamentfri behandling. Tilbudet skulle utformes i en dialog med brukerorganisasjonene og tilby planmessig nedtrapping av legemiddelbehandling for de pasientene som ønsker det.

«De regionale helseforetakene skal etablere et reelt tilbud til de som ønsker det om valg av alternativer til legemidler, herunder hjelp til nedtrapping og avslutning og igangsetting av andre terapeutiske støtte- og behandlingstiltak.»

Videre var kravene at pasienter i psykisk helsevern som ønsket det skulle få utarbeidet en plan for nedtrapping/avslutning av medikamentell behandling innenfor faglig forsvarlige rammer. Tilbudet skulle utformes og erfaringene oppsummeres i samarbeid med brukerorganisasjonene. Dette innebar at målet var å etablere medisinfrie tilbud på en måte som brukerorganisasjonene var tilfreds med. Som et ledd i arbeidet og for å vinne erfaringer med medikamentfri behandling ble Helse Nord gitt krav om å etablere minst en enhet i DPS øremerket for medikamentfri behandling/nedtrapping av medikamentell behandling.

«Som et ledd i arbeidet og for å vinne erfaringer med medikamentfri behandling skal Helse Nord, Helse Midt-Norge og Helse Vest etablere minst en enhet/post i DPS øremerket for medikamentfri behandling/nedtrapping av medikamentell behandling.»⁴

² Veileder om lokalbaserte tjenester, WHO 2021

<https://www.who.int/publications/i/item/guidance-and-technical-packages-on-community-mental-health-services>

³ Dr. Michelle Funk, innlegg Litteraturhuset Oslo 6. mars 2023, Recoveryseminar.

https://www.facebook.com/watch/live/?ref=watch_permalink&v=1223958741819693

⁴ Oppfølgingsbrev fra Regjeringen til de regionale helseforetakene 25.11.2015

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/medikamentfrie-tilbud-i-psykisk-helsevern---oppfolging-av-oppdrag-2015/id2464239/>

Sikring av eksisterende enheter, videreutvikling og oppbygging av medisinfrie tilbud

I punkt 4.6 i «Opptappingsplanen for psykisk helse» (2023-2033)⁵ omtales medisinfrie behandlingstilbud under avsnittet «Riktig bruk av legemidler»:

«Medisinfrie behandlingstilbud har en naturlig plass i en moderne, pasientrettet psykisk helsetjeneste. Den videre utviklingen av tilbudet bør skje i nær dialog mellom fagmiljøene, brukerne og pårørende.»

Fellesaksjonen støtter målet om at medisinfrie behandlingstilbud skal ha en naturlig plass i en moderne, fremtidsrettet psykisk helsetjeneste. Bruker- og pårørende-organisasjonene i Fellesaksjonen for medisinfrie tilbud erfarer at det fortsatt er et stort udekket behov.

Evalueringsene fra Kompetansesenter for brukererfaring og tjenesteutvikling (KBT)⁶ viser at tilbudet langt på vei har svart til brukernes forventninger med hensyn til å få hjelp til nedtrapping eller til å avslutte behandling med psykofarmaka. De medisinfrie tilbudene oppleves derimot, ifølge rapporten, som vanskelig tilgjengelig for brukerne. Dette handler dels om manglende informasjon om at et slikt tilbud finnes og hva alternativene til medisiner innebærer. Samtidig erfarer bruker- og pårørende-organisasjonene at det er mange som ønsker og har krav på et slikt tilbud som ikke får det.

Medisinfrie tilbud er fremtidsrettede tjenester

Utvikling av medisinfrie tilbud er i tråd med internasjonale føringer fra WHO og FN, som anbefaler frivillige behandlingstilbud og psykiske helsetjenester i tråd med CRPD. Det kreves en overgang fra psykiske helsetjenester som anvender tvang og nesten utelukkende fokuserer på bruk av medikamenter for å håndtere symptomer på psykiske lidelser, til en mer holistisk tilnærming, som tar hensyn til den enkeltes spesifikke situasjon og ønsker og tilbyr en rekke forskjellige former for behandling og støtte.

Den dyreste behandlingen er behandling som ikke virker. I psykisk helsevern dominerer det medisinske kunnskapssynet og medikamenter brukes som erstatning for annen behandling. Kunnskapen om medikamentenes virkning viser at psykofarmaka ikke har god virkning for en stor andel av de som bruker dem. Mange som blir tvangsmedisinert opplever det som svært traumatiserende og skadelig. Andre opplever at medikamentene kun gir symptomlindring uten å behandle grunnleggende problemer, noe som kan gi ytterligere problemer ved å bryte ned helsen, gi alvorlig skade og redusere mental/fysisk fungering. Det etterlyses hjelp med kvalitet til å gi varig bedring. God akutthjelp uten tvang, mindre bruk av medikamenter og god traumebehandling kan forebygge langvarig psykisk lidelse. Medisinfrie behandlingstilbud vil gi bærekraft ved at mennesker får tilgang til behandling de selv har tro på, og kan gjennom tilfriskning på sikt gi mindre behandlingsavhengighet.

Det tar tid å bygge opp fagmiljø med slik spesifikk kompetanse på medikamentfri behandling, da det ikke er en kompetanse som allerede eksisterer eller prioriteres innenfor psykisk helsevern. Fellesaksjonen frykter tap av viktig kompetanse hos dyktige fagfolk i feltet ved en eventuell

⁵ Opptappingsplan for psykisk helse (2023-2033)

<https://www.regjeringen.no/contentassets/0fb8e2f8f1ff4d40a522e3775a8b22bc/no/pdfs/stm202220230023000dddpdfs.pdf>

⁶KBT «Legemiddelfri behandling – mitt liv, mitt valg!»

Bruker Spør Bruker-evaluering av de legemiddelfrie behandlingstilbudene i fire helseregioner.

<https://www.kbtkompetanse.no/wp-content/uploads/2020/12/Sluttrapport-KBT-evaluering-BSB-legemiddelfrie-tilbud-2020-Elektronisk-versjon-1.pdf>

nedleggelse eller omorganisering. Medisinfri avdeling er et spesialisert tilbud som ikke kan erstattes med ordinære tilbud i det psykiske helsevernet uten spesiell kompetanse på medisinnedtrapping og medisinfri behandling.

Fellesaksjonen ber UNN HF sikre at Medikamentfritt behandlingstilbud ved UNN kan fortsette drift og videreutvikling. Vi ber om at det må avsettes økonomiske ressurser til opprettholdelse og drift av tjenestetilbudet, slik at kompetansen ivaretas og at de som ønsker det kan få et medisinfritt behandlingstilbud.

Vennlig hilsen

Fellesaksjonen for medisinfrie tilbud v/

Mette Ellingsdalen, WSO – We Shall Overcome

Jan-Magne Tordenhjerte Sørensen, Hvite Ørn

Karl Olav Sundfør, Mental Helse

Irene Svendsen, LPP – Landsforeningen for Pårørende innen Psykisk helse

Torill Landa, Aurora støtteforening